

4. In translation of Roslytsky is widely marked with the generally accepted semantic-syntactic value the use of impersonal sentences, and the main part of the sentence is defined by the predicate as -no, -to.

5. Structural feature of these sentences in the translation of Roslytsky is the combination of the verbal ligament in the form of the past tense with the predicate as -no, -to. Such proposals without the verbal ligament are almost never used.

6. Ivanysenko mainly uses passive form with compound predicate as a result of the influence of the Russian language.

7. In translation of Roslytsky in complex sentences with the contract indicating the influence of the Polish language is observed: Showed him also "North" of Konarsky, sixteen numbers hidden, like holinesses (p. 186).

8. Both translators mostly use syntactic constructions, predicative center of which are active verbs.

So, the choice of grammatical means in translation of Roslytsky and Ivanysenko depended on microcontent, the subjective perception of this microcontent in the context of wider and/or general context of the novel. The geoidentification of interpreter played a special role.

Key words: translation, syntactic features, syntactic construction, grammatical form, linguistic persona.

Статтю подано до редколегії 28.04.2017

Василь Шинкарук

(м. Київ)

УДК 811.161.2'42

ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСИВНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ З НЕДИФЕРЕНЦІЙОВАНИМ ОДНОБІЧНИМ ВІДНОШЕННЯМ ЧАСТИН

У статті розглянуто питання синтаксису зв'язного мовлення, зокрема детально проаналізовано дискурсивні висловлення, що кваліфікують як одиницю тексту, у якій відбувається комунікативна реалізація граматичного речення. В основу виділення дискурсивного висловлення в окрему комунікативну одиницю покладено кореферентність (комунікативно-функціональну еквівалентність) з граматичним реченням. Саме співвіднесеність дискурсивних висловлень з однобічним недиференційованим відношенням частин з різними формами граматичного речення стала однією з основних проблем статті.

Ключові слова: зв'язне мовлення, текст, дискурс, висловлення, дискурсивне висловлення, кореферентність, лінгвістика тексту.

Питання про комунікативну одиницю, більшу ніж речення, – проблемне й дискусійне в сучасному мовознавстві. Поняття «складного синтаксичного цілого», чи «надфразної єдності», що виникло в 60-х рр. ХХ ст., трактують надто широко (від поєднання декількох речень до тексту, абзацу і навіть поєднання кількох абзаців).

У сучасній українській мові, особливо в мові художніх творів і публіцистиці, дуже поширені синтаксичні конструкції, що становлять розчленовані на дві або більше частини речення. Ці частини оформлюються в тексті як окремі речення, тобто «від крапки до крапки», за смыслом, і граматично тісно зв'язані одна з одною, вони легко можуть бути об'єднані в одну комунікативну одиницю – просте чи складне речення.

Поглиблений аналіз формально-граматичної й семантичної природи синтаксичних одиниць, яку досліджували в українському мовознавстві В. М. Русанівський, І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, Н. В. Гуйванюк, О. К. Безпояско, С. Я. Єрмоленко та ін. з урахуванням функціонально-комунікативних характеристик мовних засобів, а також референційно-денотативна концепція семантики речення, представлена у працях Т. П. Ломтева, В. Г. Гака, О. В. Падучевої, Н. Д. Арутюнової, В. І. Кононенка та ін., поставили на часі потребу по-новому висвітлити й проблему текстових об'єднань речень – дискурсивних висловлень.

Уведення в науковий обіг поняття дискурсивного висловлення розв'язує цю проблему. Дискурсивне висловлення – цілісна комунікативна одиниця зв'язного мовлення (тексту), що становить поєднання кількох речень чи їхніх частин і має чітко окреслені параметри [8, с. 3].

Трактування дискурсивного висловлення як одного з варіантів комунікативної реалізації граматичного речення дало змогу по-новому висвітлити низку проблем синтаксису, а саме: уточнити поняття про так звані «називний уявлення», «інфінітив уявлення», «приєднувальні конструкції» тощо.

Дискурсивні висловлення з недиференційованим однобічним відношенням частин – це висловлення, «у яких перша частина є незалежною, а друга характеризується (визначає, поширює, обґрунтовує) першу» [9, с. 79]. Сюди належить поєднання речень (частин) з означальними, наслідковими, пояснювальними відношеннями, а також поєднання з обґрунтуванням. Структура таких висловлень визначається внутрішньою компактністю, зібраністю, що надає їхньому змісту відчутної експресивності. У художнє мовлення такі висловлення вводяться з метою відтворення сконденсованого, пожвавленого викладу.

Дискурсивні висловлення з недиференційованим відношенням, постпозитивна частина яких має означальне значення, становлять поєднання двох частин, друга з яких називає ознаку того, про що говориться в першій, напр.: *Багато пасем гір Кімполунзького повіту є ще вкриті пралісами. Темно-синьою зеленню миготять з далечини...* (О. Кобилянська). Такі дискурсивні висловлення співвідносні із складнопідрядними означальними реченнями // *Багато пасем гір Кімполунзького повіту є ще вкриті пралісами, які темно-синьою зеленню миготять з далечини...; На бічній стіні висів старий годинник. Маятник ходив старечим рухом і тиркав заржавілим голосом* (М. Яцків) // *На бічній стіні висів старий годинник, маятник на якому ходив старечим рухом і тиркав заржавілим голосом.*

М. У. Каранська зазначає, що таке приєднання на межі речень властиве усному народному мовленню та стилеві української художньої літератури [5]. Наприклад, у реченні з народної пісні «Ой, у полі криниченька, видно дно» простежується та ж означальна семантика, яка виражається імпліцитно. М. У. Каранська вважає, що такі речення пізніше розвинулися в складносурядні, а ще пізніше в складнопідрядні. Спочатку, – пише вона, – це безсполучникове приєднання другого речення до першого за змістом: *Ой, у полі криниченька – Видно дно* → *Ой, у полі криниченька, видно дно*; далі використання особового

займенника для увиразнення предметно-відносного зв'язку: *Ой, у полі криниченька, у **ній** видно дно*; потім вводиться сполучник сурядності – скріплюється відносний зв'язок і водночас перетворюється в сурядний, і нарешті сурядний зв'язок розвивається в підрядний, тому сполучник сурядності замінюється відносним словом що як показником підрядного відносного зв'язку [6, с. 220].

Загалом можна сказати, що дискурсивні висловлення з погляду зв'язку характеризуються відносним підпорядкуванням, тобто кореферентні з присубстантивними складнопідрядними реченнями нерозчленованої структури.

Особливо виразне видільне відношення спостерігаємо тоді, коли вони будуються за моделлю з вказівним займенником *той, -а, -е* при опорному іменнику та відносним словом *який* у підрядній частині, напр.: *Дивилася пильно на **образ** вгорі і розпізнавала в нім того **цісаря**... Чоло мав лисаве, волосся попри вуха розчісуване наперед* (М. Яцків) // *Дивилася пильно на образ вгорі і розпізнавала в нім того **цісаря**, **який** чоло мав лисаве, волосся попри вуха розчісуване наперед*.

У дискурсивних висловленнях цього типу антецедент *той* завжди маєть на увазі, але не в усіх випадках він словесно виражений, тобто буває імпліцитним. Тому розмежування дискурсивних висловлень, кореферентних із складнопідрядними означальними реченнями, на основі наявності чи відсутності вказівних займенників немає достатніх підстав, бо «відсутній антецедент легко відновити» [3, с. 96]. Наприклад: *...Наполовині в воді лежала **сосна**. Місцями мохом обросла...* (О. Кобилянська) // *Наполовині в воді лежала **сосна**, **яка** місцями мохом обросла*.

За допомогою роду і числа займенника *який* можна вказати тільки на те, з яким іменником він пов'язується, і не можна визначити його синтаксичної функції в підрядній частині. Про синтаксичну функцію субстантивованого займенника *який* може свідчити тільки його відмінок. Здебільшого *який* стоїть у називному відмінку, тобто виконує функцію підмета, напр.: *Десь-не-десь доходили і до нього поодинокі промені сонця. Розгрівали його холодну зелену глибінь* (О. Кобилянська) // *Десь-не-десь доходили і до нього поодинокі **промені** сонця, **які (що)** розгрівали його холодну зелену глибінь*. Проте він може стояти і в непрямих відмінках, виконуючи функції різних поширювачів, напр.: *Батько їх, сивенький чоловік, допомагає їм. Лице його все в зморшках...* (В. Потапенко) // *Батько їх, сивенький чоловік, **лице якого** все в зморшках, допомагає їм*.

Часто підрядна частина з *який* має відтінок переваги виключності. У такому разі в підрядній частині може бути явне чи приховане заперечення, напр.: *Одного разу прийняла я була ще одного майстра до себе, також **волоха**. Ні молодий, ні старий – вдівець...* (О. Кобилянська) // *Одного разу прийняла я була ще одного майстра до себе, також **волоха**, **який** ні молодий, ні старий – вдівець...* У другій частині дискурсивних висловлень з недиференційованим однобічним відношенням частин може повторюватись іменник для зв'язку з першою частиною або на місці повторюваного іменника можуть ставати займенникові слова – *він, вона, той, там, туди*, тоді зв'язок між частинами посилюється, напр.: *На склоні гори, край дороги здибала я стару жінку-мужичку. **Вона** сиділа й пасла корову* (О. Кобилянська) // *На склоні гори, край дороги здибала я стару жінку-мужичку, **яка** сиділа й пасла корову*.

У конструкціях такої будови займенники й прислівники виконують функцію семантичного зв'язку другої частини висловлення з першою.

Чимало в мові художньої літератури вживається дискурсивних висловлень із недиференційованим відношенням, постпозитивна частина яких має з'ясувальне значення, напр.: *І дві неділі по тім гуки по селу. Карадіч дочку оддає...* (Ю. Федькович) // *І дві неділі по тім гуки по селу: Карадіч дочку оддає...* Такі висловлення близькі за значенням до складнопідрядних з'ясувальних речень та співвідносні з ними. У них інформативно недостатні слова (переважно дієслівної семантики) першої частини доповнюються другою частиною. Це переважно дієслова, предикативні прислівники та предикативні іменники. Щоправда, окремі мовознавці занадто категорично заперечують співвіднесеність безсполучникових з'ясувальних конструкцій із сполучниковими і визначають їх так само загально, як дехто з попередників, – пояснювальними з розгортаючою частиною, що не зовсім переконливо [4, с. 64].

Наявність дискурсивних висловлень з модальними відтінками першої частини послужила основою для поділу висловлень цього різновиду на групи: власне-з'ясувальні, наказово- та питально-з'ясувальні. У власне-з'ясувальних дається обґрунтування якому-небудь стверджувальному чи заперечному судженню, напр.: *Це про них склав народ приповідку! Мовляв, у старій печі сам чорт палить!* (Л. Мартович) // *Це про них склав народ приповідку: мовляв, у старій печі сам чорт палить!* // *Це про них склав народ приповідку, що мовляв, у старій печі сам чорт палить!*

Дискусійним є питання про безсполучникові з'ясувальні конструкції з питальними частинами. В. А. Белошапкова вважає, що пряме питання з авторськими словами – це безсполучникове речення, яке близьке до сполучникових з'ясувальних речень з прямим питанням [5, с. 738]. Однак безсполучникові з'ясувальні висловлення можуть мати питальний характер, напр.: *Що се ти таке робиш? Нащо ти сиплеш узвару аж у два горщечки?* (О. Пчілка) // *Що се ти таке робиш: нащо ти сиплеш узвару аж у два горщечки?*

У досліджуваному матеріалі вживаються й дискурсивні висловлення з недиференційованим відношенням, постпозитивна частина яких має наслідкове значення. Значення наслідку підкреслюється тоді, коли в першій частині називається якась подія чи явище, що дають певні наслідки. Сміслові співвідношення частин цих висловлень відповідає формулі «причина – наслідок». напр.: *Поміж бабами всіляка віра. Не вгадаєш.* (Д. Лук'янович) // *Поміж бабами всіляка віра – не вгадаєш* // *Поміж бабами всіляка віра, так що не вгадаєш.*

Цей різновид дискурсивних висловлень з недиференційованим відношенням стилістично близький до складнопідрядних, у яких підрядна (наслідкова) частина приєднується до головної з допомогою сполучного елемента *так що*. Практично будь-яке дискурсивне висловлення цього різновиду може бути перетворене в сполучникове складне речення і навпаки, напр.: *...Бере її за руку, тягне. Ледве-ледве витягла* (Д. Маркович) // *...Бере її за руку, тягне, так що ледве-ледве витягла* // *...Бере її за руку, тягне, ледве-ледве витягла.*

Проте кореферентність дискурсивних висловлень цього різновиду не обмежується лише співвідносністю з складнопідрядними наслідковими та безсполучниковими реченнями. До другого компонента таких речень можна ввести також і службові елементи типу *тому, а тому, і тому*, які вживаються в складносурядних реченнях, напр.: *Дзвінки додавали їй сили. Слухала їх.* (О. Кобилянська) // *Дзвінки додавали їй сили, слухала їх* // *Дзвінки додавали їй сили, і тому слухала їх.* Як бачимо, значення наслідку виражається не тільки складнопідрядними, а й складносурядними реченнями. Тому дискурсивні висловлення з

недиференційованим відношенням, постпозитивна частина яких виражає наслідок, співвідносні зі складнопідрядними та складносурядними реченнями.

Значення наслідку в дискурсивних висловленнях може набирати відтінку міри, ступеня вияву ознаки. Це буває здебільшого тоді, коли в першій частині при іменнику вживається займенник *такий* і разом з другою частиною створює єдиний вислів із значенням міри та наслідку, напр.: *Пан Меценас **такий** нині роздратований. Тісно йому і нудно.* (О. Авдікович) // *Пан Меценас **такий** нині роздратований: тісно йому і нудно* // *Пан Меценас **такий** нині роздратований, що тісно йому і нудно.*

Досить поширені в мові художньої літератури дискурсивні висловлення з недиференційованими відношеннями із значенням обґрунтування. У них друга частина обґрунтовує дії першої, напр.: *...Нема й нема кращого світа понад гуцульські гори. Небо над ними чисте, як дорогий камінь, смеречина зеленіє як в зимі, так і в літі, пташка не втіхає...* (Ю. Федькович) // *...Нема й нема кращого світа понад гуцульські гори: небо над ними чисте, як дорогий камінь, смеречина зеленіє як в зимі, так і в літі, пташка не втіхає...* Смыслова ознака обґрунтування попереднього закріпила за мотивуючою частиною постпозицію, яка й визначає структурний характер цього різновиду. Потребу в обґрунтуванні попередньої дії викликає значеннєве поповнення першої частини. Його зумовлюють передусім семантико-граматичні ознаки предикативного члена першого складника. Проте іноді граматичне оформлення першої частини допомагає виникненню значення обґрунтування. Наприклад, заперечення в першій частині потребує, щоб його пояснили, виявили причини, аргументували в другій, напр.: *Не **такий** же був Максим Оман, її чоловік. Багатий-пребагатий, і не скупий, і нікому кривди не любив зробити...* (Ю. Федькович) // *Не **такий** же був Максим Оман, її чоловік: багатий-пребагатий, і не скупий, і нікому кривди не любив зробити...; Кажи, я все-все вчиню для тебе. Душу віддам* (М. Яцків) // *Кажи, я все-все вчиню для тебе: душу віддам; Я, панове господарі, своє право розумію. Я маю служити громаді* (Л. Мартович) // *Я, панове господарі, своє право розумію: я маю служити громаді.*

Волевиявлення, спонукання в першій частині звичайно передбачає причинове пояснення. Тому з граматичного погляду дискурсивні висловлення із значенням обґрунтування співвідносні з деякими складнопідрядними реченнями причини, напр.: *Йому не pomoже ніхто. Він надто убогий* (О. Кобилянська) // *Йому не pomoже ніхто – він надто убогий* // *Йому не pomoже ніхто, бо він надто убогий; Не було то в звичаю Матвіїхи варити молочну кашу в будній день. Така справа на неділю* (Т. Бордуляк) // *Не було то в звичаю Матвіїхи варити молочну кашу в будній день – така справа на неділю* // *Не було то в звичаю Матвіїхи варити молочну кашу в будній день, **бо** така справа на неділю.*

Приєднувальний недиференційований зв'язок у дискурсивному висловленні, як бачимо, є ускладнюючим, актуалізуючим засобом, напр.: *Старий Пейсах був відомий на всю округу. Він грав на скрипці* (М. Левицький) // *Старий Пейсах був відомий на всю округу, бо він грав на скрипці* // *Старий Пейсах був відомий на всю округу, – він грав на скрипці.*

Серед дискурсивних висловлень з недиференційованими відношеннями за специфічною семантикою і структурними ознаками виділяється окремий різновид з пояснювальним значенням. Це здебільшого висловлення, співвідносні із складносурядними пояснювальними реченнями. Складносурядні пояснювальні речення виражають сурядні відношення з ознаками підрядності. При відсутності сполучників *тобто, а саме* однібічний зв'язок стає ще виразнішим, напр.: *По жовтій землі розкинулось село, – як у пісні кажуть, стоїть невесело. Хатки маленькі, з глини складені; покривлі низькі, глиною вкриті...*

(Д. Маркович) // *По жовтій землі розкинулось село, – як у пісні кажуть, стоїть невесело: хатки маленькі, з глини складені; покривлі низькі, глиною вкриті...; Море казилося. Піднімалося до чорних хмар...* (Є. Мандичевський) // *Море казилося: піднімалося до чорних хмар...; В хаті пішла суматоха. Люди тиснулися, виходячи з сіней і з хати на подвір'я.* (Г. Григоренко) // *В хаті пішла суматоха: люди тиснулися, виходячи з сіней і з хати на подвір'я.*

Отже, до дискурсивних висловлень з пояснювальним значенням належать такі утворення, у яких друга частина роз'яснює, уточнює, розвиває зміст першої частини. Порівняймо: *Нараз здригнулася. До вагона ввійшов він – фабрикант.* (С. Яричевський) // *Нараз здригнулася: до вагона ввійшов він – фабрикант; Підійшов старий до воріт. Притягнула його сила якась.* (Є. Мандичевський) // *Підійшов старий до воріт: притягнула його сила якась; В нього не було на се часу. Школа та лекції захоплювали всю його увагу.* (Г. Григоренко) // *В нього не було на се часу: школа та лекції захоплювали всю його увагу.*

Виділяються чотири різновиди дискурсивних висловлень із недиференційованими відношеннями з пояснювальним значенням: з розгортаючою, уточнюючою, коментуючою та доповнюючою частинами.

Висловлення з коментуючою частиною має свої специфічні ознаки і в смислових взаємозв'язках складників, і в будові, і навіть частково в інтонаційному оформленні. Але вони є не чим іншим, як виявленням загальної ідеї пояснення, закладеної в смислових зв'язках першої і другої частини висловлення. Тому за значенневою пов'язаністю частин цей різновид не можна відривати від виду висловлень з відношенням пояснення, друга частина яких розкриває, уточнює, коментує чи доповнює перший. Ідея пояснення об'єднує їх в одному виді висловлень, якому властивий семантичний зв'язок пояснюваності, напр.: *На покрову злягла стара Скрипчиха та вже й не зводилася з печі. Дух її заперло в грудях, ноги побрякли, кашель душив.* (М. Левицький) // *На покрову злягла стара Скрипчиха та вже й не зводилася з печі: дух її заперло в грудях, ноги побрякли, кашель душив; Всі сі хорі люди товклись у прийомній лікарні, у сінцях і на ганку. Хто здоровіший – стояв, а хорі сиділи на лавках, на східцях і прямо на підлозі.* (А. Шабленко) // *Всі сі хорі люди товклись у прийомній лікарні, у сінцях і на ганку: хто здоровіший – стояв, а хорі сиділи на лавках, на східцях і прямо на підлозі.* Подані приклади підтверджують, що перша частина висловлення не виявляє ніяким своїм елементом ознак незавершеності, незакінченості вислову чи потреби щось з'ясувати, уточнити. Узята окремо, кожна попередня частина поданих вище висловлень може становити самостійне речення. При такій ситуації коментуючий компонент сприймається як смислова, актуалізуюча накладка на першу частину або на її окрему синтаксичну ланку.

Відповідно до такої смислової ролі оформляється структурна схема всього дискурсивного висловлення: коментуюча частина включає до свого складу вказівні займенники *це (оце)*, діал. *се, то, те (теє)*, іноді займенниковий прислівник *так*, які співвідносять другу частину з першою. Ці лексичні елементи стоять здебільшого на початку компонента, як ось у такому дискурсивному висловленні: *Він слухав її з привичною увагою. Се був рапорт, якого він мусив вислухати щодень.* (Г. Григоренко) // *Він слухав її з привичною увагою і се був рапорт, якого він мусив вислухати щодень.* Можливе, проте, й витягнення вказівного слова в середину компонента, напр.: *Він і сам – як демон шаліюючої тієї стихії. Не знайде супокою і тому так невтомимо гонить по лісах, гаях і левадах довкола пишного Відня.* (С. Яричевський) // *Він і сам – як демон шаліюючої тієї стихії: не знайде супокою і*

тому так невтомимо гонить по лісах, гаях і левадах довкола пишиного Відня. Вказівний елемент коментуючого складника надає йому ознак пов'язаності з попереднім компонентом.

Дискурсивні висловлення з актуалізованою уточнюючою частиною характеризуються тим, що мають у своєму складі слова і словосполучення, які потребують уточнення, конкретизації. Уточнюється те, що в загальній формі названо в першому компонентові. Наприклад: *Був раз жовнір, що не знав ніякого страху. Не боявся він ні ночі, ні громів, ні ворога, ні смерті* (М. Яцків) // *Був раз жовнір, що не знав ніякого страху: не боявся він ні ночі, ні громів, ні ворога, ні смерті.* У таких складних дискурсивних висловленнях з найбільшою очевидністю виявляється роль уточнюваної і уточнюючої частини. Уточнюваний компонент посідає перше місце і за своїм значенням може стояти тільки у препозиції, напр.: *Ось чого прагнула молода душа. Хотілось мати у хаті безліч квіток...* (М. Могилянський) // *Ось чого прагнула молода душа: хотілось мати у хаті безліч квіток...*

Вказівні слова першої частини – це актуалізуючі елементи, функція яких – привернути увагу до явищ, дій, предметів та їх ознак, націлити на розкриття змісту висловлення. Роль другої – конкретизувати, уточнювати вказівку. Це співвідношення між частинами, яке виражає граматичне значення складного висловлення, можна характеризувати як значення конкретизації займенника і слів номінативного значення. Таке співвідношення забезпечує значну поширеність дискурсивних висловлень цього різновиду в художній мові, напр.: *Враз у хаті зробилось тихо, як у могилі. Ніхто не пускав ані пари з рота* (В. Потапенко) *Враз у хаті зробилось тихо, як у могилі: ніхто не пускав ані пари з рота; Страх перелітав крізь очі одної душі в другу. Хто кому буде приятелем, а хто ворогом?* (М. Яцків) // *Страх перелітав крізь очі одної душі в другу: хто кому буде приятелем, а хто ворогом?*

Основу дискурсивних висловлень, кореферентних зі складними безсполучниковими реченнями з доповнюючою частиною, становить відношення доповнення або додаткового зауваження. Це означає, що другий компонент сполуки речень не служить ні уточненням слова першого речення, ні його коментарем, а робить ніби певний висновок, поширює думку продовженням викладу додаткових даних про особи чи предмети, дії чи обставини, напр.: *Все ж одно ти зробиш так, як сама схочеш, хоч тобі кажи, хоч не кажи! Шкода й мову псувати!...* (О. Пчілка) // *Все ж одно ти зробиш так, як сама схочеш, хоч тобі кажи, хоч не кажи, – шкода й мову псувати.*

Спостереження над кореферентністю дискурсивних висловлень з граматичними реченнями підтверджують ту думку, що безсполучникові речення сучасної української мови – це не «залишки» колишніх паратаксічних об'єднань, а нові утворення, що є «засобом високої стилістичної вправності» і «вимагають підвищеної діяльності думки», унаслідок якої з'єднуються логічними мостами окремі речення й думки, хоч характер цього зв'язку і не визначений точно [6, с. 295].

Безсполучникові складні поєднання (з недиференційованим двобічним чи одnobічним зв'язком) виражають семантико-синтаксичні відношення, подібні до сполучникових складних речень, однак вони не охоплюють усіх типів відношень між предикативними частинами, які виражаються сполучниковим зв'язком.

Намагання встановити повну, однозначну еквівалентність між безсполучниковим та сполучниковим висловленням означало б абсолютне нерозуміння природи безсполучниковості як явища надзвичайно місткого в семантичному відношенні. «Заміна

імпліцитного засобу зв'язку експліцитним не завжди можлива. До того ж, вона призводить до втрати експресивності, характерної безсполучниковим поєднанням» [7, с. 27].

Поширеність дискурсивних висловлень із недиференційованими відношеннями свідчить про їхню життєву спроможність – виражати думку в повному смисловому й стилістичному забарвленні. Аналіз різновидів дискурсивних висловлень з однобічним недиференційованим відношенням частин дає змогу зробити висновок про їхнє досить часте вживання в мові художньої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булаховський Л. А. Розвиток мови (Мова як знаряддя думки) / Л. А. Булаховський // Основи мовознавства – Харків : Вид-во Всеукраїнського заочного інституту народної освіти, 1928. – с. 295.
2. Грамматика современного русского литературного языка / Отв. ред. Н. Ю. Шведова. – Москва, 1970. – 767 с.
3. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць: автореф. дис. ... д-ра філол. наук / Н. В. Гуйванюк. – Київ, 1993. – 34 с.
4. Дорошенко С. І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові / С. І. Дорошенко. – Харків : Вища школа, 1980. – 151 с.
5. Каранська М. У. Приєднувальний зв'язок у синтаксичній одиниці спілкування / Із спостережень над фактами сучасної української літературної мови / М. У. Каранська // Наук. зап. Житомирського пед. ін-ту. – Т. 2. – 1959. – С. 3–16.
6. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови / М. У. Каранська. – Київ : НМКВО, 1992. – 399 с.
7. Чередниченко І. Г. Складнопідрядні речення в сучасній українській мові: Спецкурс для студентів філологічних факультетів / І. Г. Чередниченко. – Чернівці, 1959. – 134 с.
8. Шинкарук В. Д. Нарис із синтаксису зв'язного мовлення (теоретичний спецкурс для університетів) / В. Д. Шинкарук. – Чернівці : «Рідна мова», 1997. – 152 с.
9. Шинкарук В. Д. Структурно-семантичні особливості дискурсивних висловлювань / В. Д. Шинкарук // Семантика мови і тексту. – Івано-Франківськ, 1996. – Ч. 4. – С. 78–82.

Шинкарук В. Д. Особенности дискурсивных высказываний с недифференцированным односторонними отношениями частей

У статтєе рассмотрены вопросы синтаксиса связной речи, в частности анализируются дискурсивне высказывания, которые квалифицируются как единицы текста, в которых происходит коммуникативная реализация грамматического предложения. В основу выделения дискурсивного высказывания в отдельную коммуникативную единицу положена кореферентность (коммуникативно-функциональная эквивалентность) с грамматическим предложением. Именно соотношение дискурсивных высказываний с односторонним недифференцированным отношением частей с разными формами грамматического предложения стала одной из основных проблем статьи.

Ключевые слова: *связная речь, текст, дискурс, высказывание, дискурсивное высказывание, кореферентность, лингвистика текста.*

Shynkaruk V. Features of discursive expressions with undifferentiated unilateral parts' relationship

The issue of communicative unit which is more than a sentence is problematic and controversial in modern linguistics.

A profound analysis of the formal grammatical and semantic nature of syntactic units has been made in Ukrainian linguistics by Rusanovsky B., I. Vychovanets, K. Horodenska, N. Huyvanyuk O. Bezpoyasko S. Ermolenko and others considering functional and communicative features of language tools, as well as reference and concept-denotational semantics of the sentence discussed in the studies of T. Lomtyev, V. Hak, A. Paducheva, N. Arutyunov, Vladimir Kononenko and others put on the agenda the need for a new way to highlight the problem of word sentences associations which are discursive expressions.

Discursive expression is a holistic communication unit of connected speech (text), which is a combination of several sentences or parts and has a well-defined parameters and discursive expressions with undifferentiated unilateral parts' attitude are expressions which are independent of the first and the second characterizes (determines, spreads, proves) the first. This includes a combination of clauses (parts) of clauses with attributive, conclusive, explanatory relations as well as the combination of foundation. The structure of such expressions is determined by an internal compactness, the concentration that gives them tangible expressive content. In artistic speech such expressions are introduced for the purpose of reproduction of condensed lively presentation.

Discursive expressions of undifferentiated attitude, postpositive part of which has an attributive value, are a combination of two parts, the second of which names the feature of what is said in the first. They are comparable to subordinate clauses sentences.

Discursive expressions in terms of communication are characterized by relative subordination, ieco-referensive withco-substantive undifferentiated complex sentence structures. In the language of fiction discursive expressions of undifferentiated attitude are used, postpositive part of which has elucidative (self-elucidative, and imperative and interrogative-elucidative) effect value. In the language of literary discourse expressions of undifferentiated value ratios with foundations are widely used. They justify the second part of the first steps. They are comparable with some complex sentences reason. Each of the varieties of discursive expressions of undifferentiated ratio in its semantic and syntactic structure has inherent verbalized markers.

Among discursive expressions of undifferentiated ratios for specific semantics and structural features particular kind of explanatory value (expanding, specifying, commenting and complementing parts) are distinguished related with compound explanatory sentences. The absence of conjunctions ie, namely highlights the one-way communication.

Asyndetic complex combinations (with undifferentiated bilateral or unilateral communication) express the semantic and syntactic relationship like bonded complex sentences, but they do not cover all types of relations between the predicative parts, which are expressed by bonded relations. Replacing of implicit means of communication for explicit is not always possible.

The prevalence of discursive expressions of undifferentiated ratios indicates their vital capacity - to express opinion in its semantic and stylistic color. Analysis of kinds of discursive expressions with undifferentiated unilateral parts' attitude gives the possibility to make a conclusion that they are widely used of the language of fiction.

Key words: *connected speech, text, discourse, expression, discursive expression, coherence, text linguistics.*

Статтю подано до редколегії 25.04.2017